Klaar voor de toekomst?

Op weg naar een robuuste Omgevingsdienst IJmond

21 januari 2026

Negen samenwerkende rekenkamers

De rekenkamers van de gemeenten:

Bloemendaal
Haarlem
Heemskerk
Heemstede
Landsmeer
Oostzaan
Velsen
Zandvoort

De rekenkamer van de provincies Noord-Holland, Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland:

Randstedelijke Rekenkamer

Uitvoering onderzoek: TwynstraGudde

Agenda

01	Aanleiding en onderzoeksvragen
02	Conclusies
03	Aanbevelingen
04	Vragen

De aanleiding (1)

- Conclusie commissie-Van Aartsen in 2021: VTH-stelsel functioneert onvoldoende
- In navolging: start landelijke **Interbestuurlijk Programma VTH (IBP-VTH)**
- Belangrijke pijler uit IBP-VTH: **Robuustheid** van omgevingsdiensten
- Alle omgevingsdiensten moeten per 1 april 2026 voldoen aan **zes robuustheidscriteria**
    1. Minimale omvang
    2. Kwaliteitscriteria
    3. Innovatie
    4. Weerstandsvermogen
    5. Business Intelligence
    6. Regionale congruentie

De aanleiding (2)

Landelijk IBP-VTH

Versterking ODIJ, extra geld

Financiële zorgen, ravijnjaar

Gemeenschappelijke regeling, onbekend, afstand

Omgevingsdienst IJmond

- De ODIJ doorloopt sinds 2024 een ontwikkeltraject
- Focus op robuustheidscriteria én toekomstbestendigheid van de organisatie
- De ODIJ volgt in het ontwikkeltraject drie sporen:
  1. Programma herijking Gemeenschappelijke Regeling (GR) en governance
  2. Programma herijking financieringsstructuur
  3. Toekomstscenario's
- Dit traject loopt door na 1 april 2026
- Eind 2024: provincie Noord-Holland laat bestuurlijke verkenning uitvoeren naar samenwerking tussen vier omgevingsdiensten (rapport Onno Hoes):
  - Verken fusie ODIJ en OD NZKG

Onderzoek rekenkamers

Centrale onderzoeksvragen

1

Worden in de huidige aanpak, om de robuustheid van de ODIJ op de (middel)lange termijn op het gewenste niveau te krijgen, de juiste bouwstenen gebruikt om vertrouwen te mogen hebben in het resultaat?

2

Hoe is de sturing, inclusief informatievoorziening, tussen de betrokken bestuursorganen en de ODIJ, in welke mate heeft dat bijgedragen aan het huidige tekort aan robuustheid van de ODIJ, en op welke wijze kunnen de bestuursorganen op een effectieve manier de ODIJ aansturen en bijdragen aan het versterken van diens robuustheid?

Centrale onderzoeksvraag 1

Worden in de huidige aanpak, om de robuustheid van de ODIJ op het gewenste niveau te krijgen, de juiste bouwstenen gebruikt om vertrouwen te mogen hebben in het resultaat?

Conclusies onderzoeksvraag 1 (1)

De bouwstenen in het ontwikkeltraject voor een robuuste en toekomstbestendige ODIJ zijn:

1. Herijking Gemeenschappelijke Regeling en governance
2. Herziening financieringsstructuur
3. Verkenning toekomstscenario's

Deze bouwstenen worden gebruikt, overwegend op een goede wijze. Knelpunten en succesfactoren zijn goed in beeld.

Succesfactoren zijn:

- Consensus onder deelnemers over noodzaak tot herstructurering. Zienswijzeprocedure januari – april 2026
- Een gezamenlijk bestuurlijk en ambtelijk traject in een versneld tempo
- Transparante communicatie over het ontwikkeltraject

Centrale onderzoeksvraag 1

Worden in de huidige aanpak, om de robuustheid van de ODIJ op het gewenste niveau te krijgen, de juiste bouwstenen gebruikt om vertrouwen te mogen hebben in het resultaat?

Conclusies onderzoeksvraag 1 (2)

Er zijn enkele **knelpunten**:

- De ODIJ zal niet op 1 april 2026 voldoen aan het omzetcriterium
  - De ODIJ legt dit goed onderbouwd aan deelnemers uit
  - Nog onduidelijk is hoe de Rijksoverheid hierop zal reageren
  - Onduidelijk wat deelnemers als passende omvang van taken en financiën beschouwen
- De ervaren complexiteit en betrokkenheid van raden/Staten bij het ontwikkeltraject is een aandachtspunt
  - ODIJ investeert veel in huidige informatievoorziening

Centrale onderzoeksvraag 1

Worden in de huidige aanpak, om de robuustheid van de ODIJ op het gewenste niveau te krijgen, de juiste bouwstenen gebruikt om vertrouwen te mogen hebben in het resultaat?

Conclusies onderzoeksvraag 1 (3)

- Eén van de deelvragen had betrekking op de prestaties en kosten van de ODIJ in vergelijking tot andere omgevingsdiensten
- Deze vraag is niet in het onderzoek beantwoord, omdat wij in afwachting waren van de Staat van VTH
- De Staat van VTH is medio december 2025 gepubliceerd. https://open.overheid.nl/documenten/28e54d73-225f-4a70-8d7e-7a654a81651f/file
- De Staat geeft echter geen antwoord op de deelvraag. Cijfers niet representatief, want 2024 was 'overgangs-/ontwikkelingsjaar'.

Centrale onderzoeksvraag 2

Hoe is de sturing, inclusief de informatievoorziening, tussen de betrokken bestuursorganen en de ODIJ vormgegeven en uitgevoerd en op welke wijze kunnen de bestuursorganen bijdragen aan het versterken van de robuustheid?

Conclusies onderzoeksvraag 2 (1)

Documenten worden tijdig opgeleverd en de raden/Staten worden tijdig in positie gebracht om zienswijzen in te dienen

De informatievoorziening is echter kwalitatief (nog) niet op orde:

- overdaad aan informatie
- onvoldoende toegankelijk, technisch van aard

Sturingsmogelijkheden voor raden/Staten zijn beperkt:

- Raden/Staten hebben niet het beeld dat zij effectief kunnen sturen
- Speelt ook bij andere GR/GOL

Centrale onderzoeksvraag 2

Hoe is de sturing, inclusief de informatievoorziening, tussen de betrokken bestuursorganen en de ODIJ vormgegeven en uitgevoerd en op welke wijze kunnen de bestuursorganen bijdragen aan het versterken van de robuustheid?

Conclusies onderzoeksvraag 2 (2)

Deelnemers hebben in de afgelopen jaren te beperkt gestuurd op de continuïteit van de ODIJ:

- meer individueel dan als collectief
- minder aandacht voor continuïteit ODIJ
- bestuurlijk eigenaarschap en opdrachtgeverschap in de meeste gevallen niet voldoende onderscheiden
- opdrachtgeversbelang heeft zwaarder gewogen dan het eigenaarsbelang

Centrale onderzoeksvraag 2

Hoe is de sturing, inclusief de informatievoorziening, tussen de betrokken bestuursorganen en de ODIJ vormgegeven en uitgevoerd en op welke wijze kunnen de bestuursorganen bijdragen aan het versterken van de robuustheid?

Conclusies onderzoeksvraag 2 (3)

- In het huidige ontwikkeltraject stuurt het AB meer vanuit collectief eigenaarschap op noodzakelijke verbeterpunten
- Toch zijn er spanningen tussen de opdrachtgevers- en eigenaarsrol, met name op de benodigde inbreng van taken om aan het omzetcriterium (kpi 1) te kunnen voldoen
- Raden en Staten voelen zich (nog) niet voldoende betrokken bij de sturing op de toekomst

Aanbeveling 1

Breng in de sturing op de ODIJ de rollen opdrachtgever en eigenaar beter in balans

- (Onder)scheid eigenaars-en opdrachtgeversrol, zowel bestuurlijk als ambtelijk
  - Het AB van de ODIJ is bij uitstek het gremium waar de continuïteit van de organisatie moet worden bewaakt en waar balans tussen de rollen van opdrachtgever en eigenaar wordt gezocht
  - De (lokale) inhoud en taakopdracht worden geregeld in DVO's met afzonderlijke deelnemers vanuit de opdrachtgeversrol

- In de voorstellen aan raden/Staten van ODIJ en colleges/GS moet de informatie meer gekoppeld wordt aan de beide rollen
  - Eigenaar | Maak inzichtelijk waarom ontwikkelingen, besluiten of voorstellen bijdragen aan de continuïteit van de ODIJ
  - Opdrachtgever | Richt beleidsinhoudelijke informatievoorziening voor de raden/Staten meer op kaderstellende- en controlerende rol, minder op bedrijfsvoering van de ODIJ

Aanbeveling 2

Ontwikkel in samenspraak tussen de ODIJ-organisatie en deelnemers een inwerkprogramma voor nieuwe raads- en Statenleden

De komende gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 zorgen voor een goed moment. Beperk inwerkprogramma niet tot een eenmalig moment. Maak het (online) raadpleegbaar. Behandel:

- Wat is en doet een omgevingsdienst en wat doet de ODIJ?
- Wat zijn verplichte basistaken en wat zijn plustaken?
- Welke overwegingen liggen aan het huidige takenpakket ten grondslag?
- Hoe verhouden de werkzaamheden van de ODIJ zich tot de eigen werkzaamheden van gemeenten en provincies?
- Welke rol hebben raden/Staten bij de ODIJ en wat is er voor nodig om deze rol goed in te kunnen vullen?

Aanbeveling 3

Kom tot een betere benutting van het instrumentarium voor de volksvertegen-woordiging

- Informatierecht
- Oplegger
  - kan besluiten, rollen, consequenties expliciet(er) maken
  - kan ook bij andere GR worden toegepast
- Raads- en Statenrapporteurs
  - Signalerende en controlerende rol
  - Faciliteer met voldoende tijd, middelen
  - Bevorder kennis

Regionale adviescommissie (ex art. 24 Wgr)

- Vertegenwoordiging door elke deelnemer (bv rapporteurs)
- Advisering van AB en raden/Staten
- Voorbereiding besluitvorming door deelnemers

Vragen?

Benutten van instrumenten:

Inzetten van raads-/Statenrapporteurs en regionale adviescommissie wel/niet koppelen aan andere GR-en?